

Časopis „NAPREJ“ izhaja dvakrat mesečno in sicer 4. in 18.

Uredništvo, administracija in ekspedicija: Idrija št. 446.

Vse denarne pošiljatve na naslov:

Upravništvo „Naprej“.

Vse dopise in spise na uredništvo.

NAPREJ!

Lastnik lista:
„Idrijska okrajna organizacija.“
Naročnina za celo leto:
v Idriji (brez donašanja na dom): K 1-92, (z donašanjem na dom): K 2-40,
po pošti K 2-50;
v Nemčiji 3 krone.
Posamezne številke 8 vin.

Čitateljem!

Končujemo V. leto izhajanja „Napreja“. List se je udomačil. Priporočala ga je — in priporočala ga še vedno — njegova vsebina. Vse za zboljšanje slabega gospodarskega in duševnega stanja revnih slojev slovenskega naroda — to je listova deviza.

Upamo, da se v novem letu še podvoji krog „Naprejevih“ čitateljev.

„Naprej“ stane po pošti 2 K 40 vin. za celo leto; donašan na dom v Idriji in Spodnji Idriji 1 K 92 vin. Posamezne številke 8 vin.

Izhajal bo v novem letu istotako po 2 krat na mesec, vsakega 4. in 18.

Uprava časopisa „Naprej!“

V Unijo rudarjev!

Delavci idrijskega rudnika! Stara in še nikdar ovržena resnica je, da je v slog; moč, da sloga jači, in nesloga tlači. Zlasti delavskemu ljudstvu je treba složnosti, solidarnosti, ker needine delavce izkorišča kapitalizem, kakor le hoče.

Organizacija je izraz sloge na zunaj, organizacija je bistvo sloge na znotraj.

Za delavce idrijskega rudnika, brez ozira na to, kaj delajo, brez ozira ali so rudarji v jami, ali pa delavci zunaj, ali pa kovači, strugarji, mizarji, tesarji, ali konjski hlapci, ali delavci pri strojih ali v pisarnah je edino zavetišče v organizaciji rudarjev, to je v Uniji rudarjev avstrijskih.

Pristopnina v Unijo rudarjev avstrijskih znaša enkrat za vselej eno krono. Tedenski doneski pa se delijo v dva razreda: v I. razredu se plačuje po 30 vin. na teden, v II. razredu pa 15 vin. na teden. V II. razredu so delavci, ki še niso stari 20 let ter provizionisti; v I. razredu pa so vsi drugi.

Člani imajo zato pravico na pravovarstvo (dobe brezplačno odvetnika v prepirih, ki izhajajo iz obrtnega razmerja) na potovalno podporo, na brezposelno podporo, na bolniško podporo (30 vin. na dan), na 3 oblatorične liste na mesec, do društvene knjižnice ter do čitalnice.

Polnopravni član, ki plačuje redno doneske, ima po preteku enoletnega članstva pravico na inozemsko legitimacijo, s katero postane član organizacije v Angliji, v Nemčiji, v Franciji in v Ameriki. V Ameriki se plača 250 kron vstopnine v rudarsko organizacijo. Člani Unije rudarjev avstrijskih ne plačajo nič vstopnine.

Poleg rednih tedenskih doneskov plačujejo člani Unije še eno krono na leto v pogrebni fond iz katerega dobe če jim umre žena, 30 kron; žena pa dobi 50 kron, če ji umre mož, ki je polnil dolžnosti do svoje organizacije.

V slučajih stiske dobe člani Unije redno podporo.

Delavci idrijskega rudnika! Kdor še ni član Unije — vstopi naj nemudoma. Ko preberete te vrstice, pojdite v prostore idrijske podružnice (gostilna Kogej Anton, I. nadstropje) ter prigrasite svoj pristop pri odboru.

18., 19. in 20. t. m. zvečer se bo uradovalo v društvenih prostorih prav specijelno v ta namen, da se bo še vse one, ki še niso člani, vpisalo v organizacijo.

V soboto zvečer, 21. t. m., in v nedeljo dopoldne, 22. t. m., bo tudi odbor na razpolago. Torej: vsi, ki ste doslej prispevali v obrambeni fond, vstopite do zadnjega v Unijo rudarjev!

Mezdno gibanje idrijskih rudarjev.

Na 4. t. m. je sklical delavski odbor shod rudarjev v pivovarno k «Črnem orlu». Pri prvi točki je prebral sodrug Anton Kristan odgovor c. kr. poljedelskega ministrstva, ki se glasi:

Objava.

C. kr. poljedelsko ministrstvo je z odlokom z dne 30. nov. 1907. št. 40.353/2668 sledeče zboljšanje mezde določilo:

1. 15% zvišanje vseh akordov.

2. Ureditev prestopovalnih razmer, tako, da pridejo tudi neprofesionisti (to je: rudarji i. t. d.) v I a razred plačilnega normala po 35 službenem letu pri avtomatičnem prestopanju.

Ta ureditev bo znašala pri današnji razdelitvi delavcev v posamezne razrede zopet 12% zvišanje mezde.

Določba, ki govori o prestopanju delavcev v dosedaj veljavnem plačilnem opravilniku št. 2059 iz leta 1906 (str. 2., predzadnji odstavek do str. 3.) odpade ter se nadomesti s sledečim dodatkom:

«Prestopanje iz nižjega v bližnji višji razred se vrši, oziraje se na zmožnost in službeno dobo po odločanju c. kr. rudniške direkcije; izvršiti se pa mora prestopanje po sledeči razvrstitvi:

Prestopanje v razred se izvrši			
plačilni razred	normal. mezda za 8 ur. del. čas	pri splošnem rud. delavstvu	pri rokodelcih (delavcih stavbinskega in strojnega oddelka in pri takozvanih special. delavcih v tov.)
po maksimalni službeni dobi			
I a	K 2.40	35 let	28 let
I b	» 2.20	30 »	23 »
II a	» 2 —	25 »	18 »
II b	» 1.80	20 »	14 »
III a	» 1.60	15 »	10 »
III b	» 1.40	10 »	6 »
IV a	» 1.20	5 »	2 »
IV b	» 1 —	—	—

Za posebno zmožne delavce izmed rokodelcev je dovoljeno c. kr. rudniški direkciji, da jih pomakne tudi v višjo plačilno stopnjo, nego je v opravilniku določena.

Nanovo vsprejeti delavci se bodo uvrščevali v tisti plačilni razred, v kateri spadajo po svoji starosti in po zmožnosti.»

Pod I. omenjeno zvišanje akordov in uvrstitev vseh delavcev po službeni dobi v posamezne razrede in stopinje plačilnega opravilnika se ima s 1. dec. t. l. izvršiti.

C. kr. rudniška direkcija,
3. dec. 1907.

predstojnik I. Billek,
c. kr. rudarski nadsvetnik.

Po prečitaniu te objave je predlagal, naj se jo odkaze mezdemu komiteju, da sklepa o nji ter poroča o svojih sklepih na shodu, ki se naj skliče 8. dec. dop. k Barbari čakalnici na prostem. Sprejeto enoglasno. —

Mezdni komite je imel nato v četrtek zvečer (5. dec.) sejo, katere so se udeležili tudi vsi odborniki rudarske zadrage, vsi odborniki socialno-demokratske lokalne organizacije ter vsi odborniki podružnice Unije rudarjev. Seja je trajala nad tri ure. Po nalogu seje so šli v petek dop. (6. dec.) odborniki krajevnega delavskega odbora k c. kr. rudniškemu nadsvetniku, da intervenirajo v zadevi 15% povišanja akordov, in prestopanja profesionistov ter da dobe popolna pojasnila.

6. dec. zvečer se je vršil shod rokodelcev, ki je razpravljajal o prestopanju rokodelcev. Poročal je sodrug A. Kristan. Izvolila se je deputacija, ki naj intervenira najpoprej pri obratnem vodju c. kr. svetniku g. K. Svobodi glede prestopanja rokodelcev. V soboto zvečer po deseti uri se je zopet vršila seja meznega odbora, ki je definitivno vsprejela resolucijo, ki naj se predloži nedeljskemu shodu.

V nedeljo, 8. dec. dop. se je vršil shod rudarjev pod milim nebom pri Barbari, kateremu je zopet poročal sodr. A. Kristan o ministrskem odgovoru. Vsprejela se je nastopna resolucija enoglasno:

«Shod rudarjev vsprejema poboljške, dane po ministerialnem odloku z dne 30. nov. za enkrat na znanje.

«V mezdnem gibanju nastane sedaj trimesečno premirje, da se bo videlo, kako se bo c. kr. rudniška direkcija in njeni uradniki ravnali po novih določbah pri prestopanju in pri akordnem delu.

«V marcu se bo odločalo o daljšem postopanju.

«Mezdni komite ostane do marca v svoji funkciji.

«Vsak mesec naj skliče mezdni komite v sporazumu odbora podružnice Unije rudarjev rudarski shod, na katerem se bo pogovoriti o ravnanju pri akordih in premikanju.

«Obrambni fond se za enkrat preneha zbirati — nabrana svota ostane do marca v hranilnici. V marcu se bo dalje sklepalo.

«Vse rudarje se poziva, da vstopijo v Unijo rudarjev avstrijskih!»

9. dec. popoldne se je vršil shod zastavljencev, voznikov in vseh onih iz IV. a in b razreda, ki pa je poleg že navedene resolucije vsprejel še dodatek glede zastavljencev, kateri je krajevni odbor v svoji seji potrdil ter sporočil c. kr. direkciji:

* * *

Tako stoji danes stvar. Naša naloga pa je sedaj, da premotrimo poboljške stvarno iz vseh strani.

15% poboljška na akordu bo komaj odgovarjalo sedanjim draginjskim razmeram (predpostavlja se, da se bo v resnici 15% pridalo — kajti akord je loterija!) kajti podražilo se je vse od 20 do 30%! Vendar: bomo videli. Na uradnikih in pa paznikih je sedaj, da vrše svoje dolžnosti vestno in tako, da bo ljudstvu pomagano.

Velikega pomena pa je prestopanje v višje plačilne razrede in določitev, da mora vsakdo po 5letnem obstanku v eni stopinji priti v višjo. Čas je že bil, da je odpadel dostavek «po zadovoljivi in brezgrajni službi». Danes ve vsak, da pride s 35. letom v I a razred. To je važno radi provizije in radi bolezn!

Ako je šel pred prvim dec. t. l. rudar III. a s 40 leti službe v pokoj je dobil 554 K 74 vin. provizije na leto, sedaj pa bo dobil

tak rudar, ki je služil 40 let 773 K 14 vin., torej približno 220 kron več.

Razlika je sploh taka le pri proviziji.

Dosedaj je dobil rudar provizije: po 25 letih v III b K 280.80, če je bil posebno «gor vzet» pa: v III a K 316.99; po 30 let v III a K 396.24, eventuelno v II b K 435.24; po 35 let v III a K 475.49, eventuelno v II b K 522.29; po 40 letih v III a K 554.74, eventuelno K 609.34.

Odslej bo moral dobil vsak: po 25 letih K 379.39; po 30 letih K 513.24; po 35 letih K 662.69; po 40 letih 773.14.

Razlika pri bolniških dninah je pa tudi v razmerju zvišanja gosposkih sihtov. Dosedaj je navadni rudar dosegel najvišji gosposki siht 1 K 80 v. — od tega bolniški siht 1 K 35 v. — danes bo pa dobil bolniški siht delavec v I a K 1.80 (in žito), I b K 1.65, II a K 1.50. II b K 1.35 i. t. d.

C. kr. poljedelsko ministrstvo je, kakor videti, ustreglo glavni zahtevi po prestopanju — odbilo pa je 60 vin. poviška na gosposkem sihtu ter priznanje gosposkega sihta kot najmanjšo plačo, ki se sme na akordu zaslužiti. Odbilo je tudi povišanje doklad . . . Zato je pa dalo 15% poviška na akord!

Doseglo se je precej! Doseglo se je pa to vse le, ker je bilo delavstvo precej složno. Rudarska organizacija je pokazala, da se da mnogo doseči, če je ljudstvo solidarno! Zato pa sledi nauk že sedaj: vsi v organizacijo, vsi v Unijo rudarjev!

Volitev v rudarsko zadrugo.

29. t. m. se bo volilo delegate in namestnike v rudarsko zadrugo za Kranjsko. Zaupniki delavstva predlagajo sledeče kandidate:

za odbornike:

Filipič Tomaž, rudar, Spodnja Idrija,
Brus Tomaž, rudar, Idrija,
Kokalj Ivan II., rudar, Idrija,
Kogej Jakob III., rudar, Spodnja Idrija,
Kos Anton, rudar, Idrija,
Kunstelj Ivan II., rudar, Idrija,

Rupnik Valentin, rudar, Idrija,
Jereb Anton IV., rudar, Idrija,
Uršič Alojzij, rudar, Idrija,
Peternelj Franc II., rudar, Idrija,
Kogej Ivan X., rudar, Idrija,
Kočevar Tomaž, zidar, Idrija;

z a p r v e n a m e s t n i k e :

Kobal Franc IV., rudar, Idrija,
Kogej Jožef II., rudar, Idrija,
Šinkovec Matevž II., rudar, Spodnja Idrija,
Krašna Anton, rudar, Idrija,
Mlakar Jožef, rudar, Idrija,
Jeram Franc, rudar, Idrija,
Buje Jošt II., rudar, Idrija,
Moravec Šimon, rudar, Idrija,
Curk Janez, kovač, Idrija,
Tratnik Ivan XIII., rudar, Idrija,
Jurman Ignacij, rudar, Idrija,
Alič Leopold, rudar, Idrija;

z a d r u g e n a m e s t n i k e :

Čar Ivan IV., rudar, Spodnja Idrija,
Čar Ivan III., rudar, Idrija,
Franko Franc II., rudar, Idrija,
Šinkovec Luka, rudar, Idrija,
Tončič Jakob, rudar, Spodnja Idrija,
Burnik Ivan, tesar, Idrija,
Rupnik Leopold, rudar, Idrija,
Terpin Anton, rudar, Idrija,
Jurjavčič Ivan VI., rudar, Idrija,
Hladnik Franc VI., rudar, Idrija,
Medvedič Ivan II., rudar, Idrija,
Jazbar Bernard, rudar, Idrija.

Kdo uničuje proizvodjanje v malem?

Karol Kautský.

V poljedelstvu je bilo propadanje samostojnega kmetijskega malega podjetja prav zelo opazati sem od postanka kapitalističnega proizvodjalnega načina tja do zadnjih 20 let. Kmeta so proletarizirali, bodisi na ta način, da je veleposestvo požrlo njegovo malo posest, bodisi — kjer veleposestva ni bilo v bližini — da se je njegovo posestvo razdrobilo — parceliralo. Ta razvoj traja na mnogih krajih

še neprestano dalje, v nekaterih je pa prenehal, glavno radi gori omenjenega upliva prekomorske konkurence, deloma radi vedno naraščajočega izseljevanja kmetijskih delavcev v mesta, o čemer pa ne moremo tu nadalje razpravljati. — Statistika nam kaže sledeče številke:

Na Francoskem Razredi po velikosti posesti	1882—1892 Priraslo (+) Odpadlo (-)	V Nemčiji Razredi po velikosti posesti	1882—1892 Priraslo (+) Odpadlo (-)
Pod 1 ha	+ 243.420 ha	Pod 2 ha	- 17.494 ha
Od 1— 5 ha	- 108.434 »	Od 2— 5 ha	+ 95.781 »
» 5—10 »	- 13.140 »	» 5—20 »	+ 563.477 »
» 10—40 »	- 532.243 »	» 20—100 »	- 38.333 »
nad 40 ha	+ 197.288 »	nad 100 ha	+ 45.533 »

Vidimo torej nazadovanje samostojnega in od kapitala neodvisnega poljedelskega podjetja. Sistem zakupništva (najemništva) in zadolževanja pa raste. V Nemčiji je narasel zemljiški dolg v desetih letih (od 1886 — 1895) okroglo za 23.000 mil. mark. In število podjetij, ki imajo v najem (zakup) vzeta zemljišča se je pomnožilo od leta 1882. do leta 1895. za 284.311, od 2.322.899 na 2.607.210.

Končno pa vidimo nazadovanje v poljedelskem prebivalstvu vohče. V Nemčiji je bilo leta 1882. poljedelskih prebivalcev 18.704.038 oseb, leta 1895. pa 17.815.187 oseb — torej skoro za en milijon manj.

Veliko jasnejše nego v poljedelstvu se pa vidi nazadovanje proizvodjanja v malem (malih podjetij) v o brti. Tu je pa vsekakor absolutno.

V Nemčiji je bilo v obrti: malih podjetij (z 1 do 5 delavcev) leta 1882. — 2.175.857, l. 1895. — 1.989.572, odpadlo je torej 8·6 %; srednjih podjetij (z 6 do 50 delavcev) l. 1882. 85.001, leta 1895. 139.459, priraslo je torej 64·1 %; velikih podjetij (z nad 50 delavcev) leta 1882. 9481, leta 1895. 17.941, priraslo je torej 89·3 %.

V istem času je naraslo prebivalstvo za 14·5 %.

Delavstva v industrielnih malih podjetjih je bilo leta 1882. veliko več nego polovica

(59%)! vsega industr. delavstva (4,335.822 od 7,430.789 delavcev), leta 1895. pa ga je bilo še 46,5% (4,770,669 od 10,269.269). Delavstvo v velikih podjetjih se je pa v istem času podvojilo (od 1,613 247 na 3,044 267).

Z ozirom na mladost nemškega kapitalizma morajo te številke vsakogar presenetiti, ker propadanje malega podjetja napreduje praviloma počasi.

Mala primera bo to pojasnila. Strojno tkanje (glavno angleško) je napravilo v Nemčiji že v 40 letih prejšnjega stoletja ročnemu tkanju tako hudo konkurenco, da je postala revščina ročnih tkalcev že pripovedna in da je povzročila revolucije iz lakote. Kljub temu pa je bilo v Nemčiji po statistiki iz l. 1882. od 491.796 tkalcev še 285.444 vposlenih v malih podjetjih (od 1—5 del.), torej več kot polovica. Radi tega pa ni še takrat nikomur na misel prišlo, da bi iz tega sklepal, da ima ročno tkanje še bodočnost, da njegov propad ni zapečaten. Na Angleškem je že zdavnaj zadnji ročni tkalec lakote umrl. Tudi v Nemčiji so njegovi dnevi seštet. Število vposlenih tkalcev v malih podjetjih se je zmanjšalo od 1882.—1895. od 285.444 na 156.242. Če je pa še vedno toliko ročnih tkalcev, ne dokazuje to konkurenčne zmožnosti malega podjetja, ampak zmožnost stradanja pri ročnem tkalcu.

Popolno izginjenje malih podjetij ni prvo, ampak poslednje dejanje žaloigre, ki se naziva propadanje proizvodnje v malem. Prvi vpliv konkurence kapitalističnega proizvodnje je bil ta, da je rokodelc — in kar velja za tega, velja z malimi izpremembami tudi za male kmete — polagoma dal v podjetje vse, kar je nakopičila pridnost njegova in njegovih prednikov. Mali človek je obožal; da bi pa storil kaj proti obožanju, moral je pridnejši biti. Delavni čas si je podaljšal pozno v noč, žena in otroci so se morali pritegniti k pridobitnemu delu; na mesto dražjih, odraslih pomočnikov privzemal si je cenejše vajence, katerih število se pomnožuje čez mero. In medtem ko se delavni čas podaljšuje in delavnost postaja naravnost mrzlična, brez odmora, brez počitka, pa se

zmanjšujejo izdatki za hrano, za obleko in za stanovanje.

In ni klavernejše in bednejše eksistence, kot je ona malega obrtnika ali pa malega kmeta, ki vodita boj proti premočnemu kapitalu.

Veliko je resnice na govorjenju, da stoje danes mezdni delavci mnogo bolje kot pa mali kmetje in mali mojstri. S tem se hoče dokazati, da delavci nimajo pravice biti nezadovoljni. Ali puščica, ki je naperjena proti socialni demokraciji, ne zadene te, ampak zasebno last. In res, ako stoje neposledujoči boljše, kot pa posedujoči v malem podjetju — kakšno vrednost pa ima še za nje lastnina? Neha jim koristiti, začena jim škodovati. Če se n. pr. domači tkalec še vedno trdno oklepa svojega nezadostnega podjetja, čeprav bi v tovarni več zaslužil, je vzrok temu to, ker še nekaj poseduje, malo hišico in nekaj koščkov zemlje radi pridelovanja krompirja, katere bi moral prodati, če bi svoje podjetje opustil. Za malega človeka je postala lastnina proizvodnega sredstva vez, ki ga uklepa v siromast — dočim je popreje bila njegov varuh pred revščino. Učinek zasebne lastnine je zanj postal ravno drugačen, nego je kedaj bil. Kar je prinašalo rokodelcu in kmetu pred sto leti blagoslov, prinaša mu sedaj prokletstvo.

Ali, reklo se bo, mali rokodelc in kmet imata ob ti večji revščini vendar večjo samostojnost in svobodo, kot jo pa uživa mezdni delavec. Pa tudi to ni res. Kjer pride malo podjetje v dotiko s kapitalom, tam pade le prekmalu v njegovo popolno odvisnost. Rokodelc postane delavec v domači industriji, ki roba za kapitalista; njegov dom postane filialka tovarne; ali pa postane on agent kapitalistov, prodajalec tovarniškega blaga, ki poleg tega še opravlja razne krparije. V enem kot v drugem slučaju je popolnoma odvisen od kapitalista. In kmet, ki ne vzdrži konkurenčnega boja kot kmet ali ki pade kot žrtva oderuha ali državnih bremen, preide bodisi v službo kapitalista v domači industriji, bodisi v službo velikega poljedelca kot dninar. More pa postati tudi potovalni delavec ali pa gre

v tovarno, ali rudnik, in prepusti delo na domačiji svoji ženi in nedoraslim otrokom. Kje je tu njegova neodvisnost in svoboda? Njegovo posestvo je edino, ki ga še loči od proletarca, ali baš to posestvo mu zabranjuje, da gre tja, kjer je boljše delo, ker ga veže na njegovo grudo in ga napravlja bolj odvisnega, nego je neposledujoč mezdni delavec.

Zasebna lastnina proizvodnih sredstev ne pomnožuje le gospodarske bede malega človeka, ampak tudi njegovo odvisnost. Njen učinek se je tudi v tem oziru izpremenil v nasprotje, iz branišča svobode je postala sredstvo za zatiranje.

Vendar, tako pravijo nekteri, zasebna lastnina zagotavlja rokodelcu in kmetu last nad produkti njegovega dela. No, slaba tolažba je, če je vrednost teh produktov tako zelo padla, da ne zadošča potrebam proizvajalca in njegove rodbine. Pa tudi ta slaba tolažba ni pravilna. Že v naprej ne velja za ono veliko armado, ki mora delati v domači obrti ali kot dninarji, da bomo preživeli. Ne velja pa tudi za množino onih malih rokodelcev in kmetov, ki še niso direktno v službi premočnega kapitala, tako, da so si ohranili navidezno samostojnost. Ne velja za vse tiste, ki so zadolženi. Ouderuh, ki ima hipoteko na kmetovem posestvu, poseduje večjo pravico na produkt kmetovega dela kot ta sam. Najpoprej se mora oderuha zadovoljiti; le kar temu ostane, dobi šele kmet; če ta ostanek zadošča kmetu ali ne, da bi vzdrževal sebe in svojo rodbino, to pa oderuha prav nič ne briga. Kmet in rokodelci prav tako za kapitalista, kot mezdni delavec. Razlika, katero zasebna last v tem oziru med posedujočimi in neposedujočimi delavci tvori, je le ta, da se ravna mezda poslednjih na sploh po njihovih navadnih potrebah, dočim za dohodke posedujočega delavca ni nobene takšne meje. Pripeti se lahko, da mu oderuške obresti ničesar ne puste; da mu vzamejo vse kar izdelajo, da dela zastoj — za kar se zahvaljuje zasebni lastnik!

Če se še v kakih oddaljenih krajih nahajajo kmetje in rokodelci, ki nimajo nikak-

šnih dolgov, skrbe že državni dolгови, da so tudi oni podvrženi obrestim kapitala. Na obrestih za hipoteke, menice in ostale dolgove plačajo kmetje in rokodelci saj obresti kapitala, ki so ga sami vzprejeli. V davkih, ki so za obrestovanje državnih dolgov, plačujejo pa obresti kapitala, ki si ga je država izposodila, da bogati na njihove stroške njihove konkurente in izkoriščevalce, kakor so: liferanti, stavbeni podjetniki, veleindustrijalci, veleposestniki i. t. d. Militarizem in državni dolгови, to so tista jaka sredstva, s katerimi potegne današnja država tudi najoddaljenejšo vas v delokrog kapitalističnega izkoriščevanja in s katerimi pospešuje propadanje kmeta in rokodelca.

Kakšen pa je končni rezultat te mukopolne borbe proti premočni konkurenci proizvodnje na veliko?

Kakšna nagrada čaka rokodelca in kmeta za njuno varčevanje in njuno pridnost, to se pravi zato, ker se z ženo in otroci vred zaslužuje ter telesno in duševno uničuje. Nagrada za to je bankrot, popolna razlastitev (ekspropriacija), ločitev od proizvodnih sredstev, pad v proletarijat.

To je neizogibni končni rezultat gospodarskega razvoja v današnji družbi, prav tako neizogiben kot je smrt neizogibna. In kakor se zdi bolniku, ki leži v groznih mukah, da je smrt rešilka, tako reši v današnjih razmerah prav častno bankrot malega moža. Reši ga od lastnine, ki ga je obteževala kot najgroznejše breme. Daljše obstajanje proizvodnje v malem vodi v tako skazo, v tako revščino, da se moramo vprašati, če imamo sploh pravico, zadrževati propad proizvodnje v malem, če bi se tudi dalo zadržati. Ali bi bilo bolj želeli, da propadejo mali obrtniki in kmetje na stališče tkalcev v Krkonosih, kakor pa, da postanejo mezdni delavci v velepodjetjih.

Samo za to se gre pri poskusih za vzdrževanje proizvodnje v malem, kajti da bi rokodelstvu in malemu kmetiškemu gospodarstvu prišla zopet zlata doba, da bi tudi mali podjetnik mogel sodelovati pri blaginjah moderne kulture, kaj takega pa je v dobi para in elektrike nemogoče.

Samostojno, od kapitala neodvisno proizvodnje v malem, ki bi bilo popolnoma gospodar nad produkcijskimi sredstvi in svojimi produkti — to proizvodnje, na katerem je v srednjem veku, da, celo do 17. stoletja vse gospodarsko življenje temeljilo, izginja nevzdržno pred stopajočim kapitalizmom, ki zavzema eno produkcijsko področje za drugim.

Kar pa se je tam, koder vlada kapital, še obdržalo od proizvodnje v malem (malih podjetij), ali kar se še novega razvija, to ni nič drugega, kot zakrita oblika proletarijata in nikakor ne kakšna njegovih najvišjih oblik. Tako proizvodnje v malem je zadnje zatočišče tistih nesrečnih nič ne posedujočih, ki v veleindustriji ne najdejo zavetišča, in ki so preponosni, da bi beračili, in prepošteni, da bi kradli.

ZMES.

Koliko davka bomo plačali leta 1908.?

Minister Korytowski se je pri otvoritvi proračunske debate bahal, da je konec l. 1906 nekaj nad 146, milijonov kron prebitka v državni kasi, obenem pa je tudi povedal, koliko se bo moralo 1908. plačati državnih davkov?

Direktni davki:

1. Zemljiški davki	53,500.000 K
2. Hišni davki	93,650.000 »
3. Davki iz stavb	8,264.000 »
4. Davki iz patentov	20.000 »
5. Splošni pridobinski davki	35,470.000 »
6. Davek iz krošnjarije	198.000 »
7. Davek iz dohodkov podjetij ki morajo dajati javne rač.	56,400.000 »
8. Davek iz dohodkov	9,280.000 »
9. Osebni dohodninski davek	60,900.000 »
10. Davek iz »višjih« dohod.	2,462.000 »
11. Davek iz obrestij dolžnih davkov	1,300.000 »
12. Eksekucijske davščine	2,108.000 »
	323,552.000 K

Indirektni davki:

1. Davek od žganja	88,000.000 K
2. » iz drožja	750.000 »
3. » iz denatur. žganja	830.000 »
4. » od piva	77,450.000 »
5. » od cukra § 1, konsum	130,000.000 »
» » § 2	450.000 »
6. » od petroleja	20,400.000 »
7. » od vina in mošta	12,520.000 »
8. » od mesa	16,100.000 »
9. » od drugih življenskih potrebščin	1,520.000 »
10. Davki od najemščine užiteninskega davka	6,333.000 »
11. Razni davki indirektni	114.000 »
12. Razni davki, »	1,840.200 »
	356,307.200 K

Tu pa niso zaračunane carine, tobačna režijska in sol.

No, bo že zopet finančni minister vedel govoriti o prebitkih. Ljudstvo pa strada, revoltira radi lakote . . . Pa, kaj ljudstvo! Ta svet je le dolina solz . . . Na onem svetu nas čaka zasluženje . . .

Zasluzki in davki v raznih državah.

Angleški statistik Müllthal je sestavil številke o zasluških in davkih v raznih deželah:

	Povprečni letni zaslužek 1. prebivalca	Davka plača na leto 1. prebivalec	Po odstotkih
V Avstraliji	K 807.80	K 50.9	6.3
V Združ. drž. Amerike »	747.40	50.90	6.8
V Angliji	589.70	63.10	10.7
Na Nemškem	397.40	50.90	12.8
V Avstriji	274.30	40.90	94.1
V balkanskih državah »	218.20	26.60	12.2
Na Ruskem	136.10	26.70	19.6

Kakor razvidno, so zasluški, oz. dokodki (povprečno vzeti) v Avstriji med najslabšimi. Davek pa je grozen. Ni čuda, da je v državi — prebitek! Suficit v državni kasi, deficit v kasi državljanov!

Razno. Zelezničarji v Dalmaciji so se začeli tudi že organizirati! Vesela novica! — Dalmatinski socialni demokrat, znani Jerko Dorbić bo izdal okrog novega leta knjigo: «Socialna pitanja». Cena 3 K. — V Dalmaciji se delavstvo začenja probujati iz dosedanjega stanja.

Iz idrijskega okraja.

Povodenj v Idriji. V noči od 6. na 7. t. m. je preplavila Idrijska cesta pod gorami in skoro vse hiše od mesarja Ceneta do Šepetavca. Napravila je znatno škodo čevljarju Gabrovščku, kovaču Ign. Trevnu, trgovcema Plevniku in Šeraku, županu Šepetavcu ter strankam v Petričevi hisi. Vzrok preplavljenju je bilo, ker gozdni erar ne spravlja redno naplavljenih drv od grabelj. Čas bi že bilo, da se tu potrebno ukrene.

Občno konsumno društvo naznanja, da se bodo jemale znamke od 27. dec. do 15. januarja. V Idriji bo centralna prodajalna radi investiture zaprta 27. in 28. t. m. pri sprednjih vratih. Prosi se vse člane, da si nabavijo potrebščine pred tema dnevi. Malenkosti se bodo dobivale sicer pri stranskih vratih tudi ta dva dneva.

Predavanji urednika »Svobodne Misl«, gospoda Lenarta Lotriča, sta bili izredno dobro obiskani. Predavatelj je v prvem predavanju razpravljal o pomenu in namenu gibanja »Svobodne Misli«, ozrl se je na zgodovino gibanja ter očrtal na kratko razmerje med »Svobodno Mislijo« in demokracijo. V drugem predavanju je pa razlagal pomen »mrtve roke« ter povedal precej značilnih podatkov o revščini katoliške cerkve in njenega poglavarja, rimskega papeža. — Časopis »Svobodna Misl«, katerega urejuje gospod Lenart Lotrič, priporočamo kar najtopleje vsem onim, ki so bili slišali obe predavanji. Marsikaj jim bo še potem jasneje, nego jim je sedaj.

„Slovenec“ in njegovim poročevalcem je natančnost postranska stvar. Zlažejo se, da je sodrug Anton Kristan govoril na shodu 6. jan. 1903., ko se jim pove, da ta dan v tem letu še sodr. Ant. Kristana v Idriji ni bilo — pa pravijo: eno, ali dve leti sem ali tja, to nič ne de! Katoličani so res lažnjivci, da nimajo para.

Predavateljski kurzi na mestni realki. Gospodje: ravnatelj dr. St. Bevk, B. Baebler, E. Gangl, dr. Drag. Lončar, M. Pirc in Ivo Tejkal predavajo na mestni realki. Dr. St. Bevk vsako sredo zvečer o človeku, prof. M. Pirc o zemljepisju Avstro-Ogrske, vsak četitek zvečer, prof. B. Baebler o kemiji, vsak petek zvečer, v nedeljah od 9. do 10. ure dr. Drag. Lončar o zgoštvini Avstro-Ogrske, od 10. do 11. ure suplent Ivo Tejkal o praktičnem računstvu in vadniški učitelj E. Gangl od 11. do 12. o šoli. — Poslušalec v vseh kurzih je obilo! Le tako dalje!

Delavski žepni koledar za l. 1908 je pravkar izšel! Stane 80 vin. Priporočamo ga prav toplo. Dobi se pri raznašalcih »Napreja«.

„Naši Zapiski“. Na to glavno, delavstvu namenjeno revijo opozarjamo zopet. Posamezen zvezek stane 30 vin. Letos jih je že izšlo 11 z zelo lepo vsebino.

Zahvala. Vdova po umrlem Francu Guzelju se zahvaljuje vsem kar najsrčneje, ki so nepozabnega pokojnika spremili k večnemu počitku.

Klerikalci v Idriji so v deliriju. Zmešalo se jim je, ker je delavstvu izpregledalo njihove lumparije. In Bog jih je kaznoval ter jim poslal vodo v njihovo štacuno. Je že tako! Brez volje božje se las iz glave ne pade! Prišel bo pa še veseljni potop nad ljudske sleparje!!

„Slovenec“ in zvišanje rudarskih plač! Piše: »Odkrito moramo spoznati, da se je sedaj ministrstvo skazalo precej radodarno svojim uslužbencem... Nekateri so preveč nezaupljivi. Govore namreč: tu nam dajo na papirju, a na gedingu nam bodo pa trgali. Rudarski uradnik je tudi delavec, ki gotovo privošč in nakloni, kolikor mu postava pripusti, da delavec kaj zasluži. Saj ima vsak višji raje zadovoljaje podložne, kakor da mu vedno tožijo, kako malo zasluži...« i. t. d. i. t. d. Pravi jezuitizem!

„Komunistični manifest“, katerega sta pred 60 leti napisala Karol Marx in Friderik Engels, izide 23 dni kot IV. zvezek knjižnice »Napreja«. Opozarjamo vse sodruge na ta evangelij socializma. Zvezek bo veljal 40 vin.

O k. k. Werksvolksschuli bomo pisali v novem letu. Škandal je, kar počenjajo gotovi krogi s tem zavodom!

*Najbolje majhen sem možic!
Pa sem lepo debelih lic.
In ta sem le zato dobil.
Ker sem Kathreinovo kavo pil.*

Pristna samo
v izvornih zavojih
z imenom
Kathrein.

Nihče naj bi ne pil
močno razburjajoče
zrnat kave nemešane!

**Kathreinova
Kneippova
sladna kava**

sama se je obnesla za
najokusnejše primes,
ki lahko
prebavna,
redilna in
krvotvorna
speši zdravje.

Otroke
bi bilo samo
še navajati
**Kathreinovo
kavo.**